

Sygn. akt III AUa 553/22

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 stycznia 2023 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący sędzia Krzysztof Szewczak (spr.)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 18 stycznia 2023 r.

w L.

sprawy T. F.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o wysokość kapitału początkowego

na skutek apelacji T. F.

od wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach

z dnia 25 kwietnia 2022 r. sygn. akt IV U 1003/21

I. zmienia częściowo zaskarżony wyrok i poprzedzając go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z dnia 4 października 2021 r., znak: (...), w ten sposób, że zobowiązuje organ rentowy do ponownego ustalenia wysokości kapitału początkowego T. F. z uwzględnieniem wynagrodzenia za pracę za 1983 r. w kwocie 136 712 (sto dwadzieścia sześć tysięcy siedemset dwanaście) złotych oraz z pominięciem wynagrodzenia za pracę za 1996 r. w kwocie 1 430,92 (jeden tysiąc czterysta trzydzieści i 92/100) złotych;

II. w pozostałej części oddala apelację.

Krzysztof Szewczak

III AUa 553/22

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 4 października 2021 r., znak: (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. 2016 r., poz. 887), zwanej dalej „ustawą emerytalną”, odmówił T. F. prawa do ponownego ustalenia wysokości kapitału początkowego, gdyż wraz z wnioskiem z dnia 28 września 2021 r. ubezpieczona przedłożyła dokumenty, które nie dawały podstaw do ponownego przeliczenia – podwyższenia kapitału początkowego.

W odwołaniu od powyższej decyzji ubezpieczona T. F. domagała się jej zmiany poprzez ustalenie wysokości kapitału początkowego z uwzględnieniem okresu opieki nad dziećmi od dnia 3 stycznia 1995 r. do dnia 25 października 1996 r., a ponadto przez przeliczenie podstawy wymiaru kapitału początkowego z uwzględnieniem wynagrodzenia uzyskanego w 1983 r.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. wnosił o oddalenie odwołania i wywodził jak w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji. Organ rentowy podniósł, że do wysokości kapitału początkowego nie uwzględnił okresu od dnia 3 stycznia 1995 r. do dnia 25 października 1996 r. jako okresu sprawowania opieki nad dziećmi, gdyż ten okres przekraczał długość takiego okresu opieki przewidzianą w art. 7 ust. 5 ustawy emerytalnej.

Na rozprawie w dniu 25 kwietnia 2022 r. ubezpieczona popierała odwołanie i wносиła o ponowne ustalenie wysokości kapitału początkowego przy przyjęciu wynagrodzenia z 10 lat kalendarzowych wybranych z okresu od 1983 r. do 1997 r., z zastąpieniem przy tym roku 1996 rokiem 1983.

Wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2022 r. Sąd Okręgowy w Siedlcach oddalił odwołanie.

W uzasadnieniu tego wyroku Sąd I instancji ustalił, że T. F., urodzona w dniu (...), wystąpiła w dniu (...) do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z wnioskiem o emeryturę wraz z rekompensatą. Po rozpoznaniu tego wniosku, organ rentowy wydał w dniu 3 września 2021 r. decyzję, w której ponownie ustalił wysokość kapitału początkowego T. F. na dzień 1 stycznia 1999 r. na kwotę 65 590,47 zł, a po uwzględnieniu rekompensaty – na kwotę 84 363,03 zł. Organ rentowy przyjął za udowodnione na dzień 1 stycznia 1999 r. okresy składkowe w wymiarze 8 lat, 1 miesiąca i 11 dni oraz okresy nieskładkowe wynoszące 6 lat, 5 miesięcy i 1 dzień, w tym okresy sprawowania opieki nad dziećmi w wymiarze 6 lat. Do obliczenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego organ rentowy przyjął wynagrodzenia ubezpieczonej w następującej wysokości: za rok 1984 – 144 837 zł, za rok 1985 – 120 737 zł, za rok 1987 – 123 613 zł, za rok 1988 – 119 878 zł, za rok 1991 – 7 221 439 zł, za rok 1992 – 21 338 018 zł, za rok 1993 – 20 903 600 zł, za rok 1996 – 1 430,92 zł (po denominacji), za rok 1997 – 10 285,78 zł (po denominacji), za rok 1998 – 11 657 zł (po denominacji). Obliczony na tej podstawie wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego wyniósł 63,04%. Do ustalenia wysokości kapitału początkowego organ rentowy nie uwzględnił okresu od dnia 3 stycznia 1995 r. do dnia 25 października 1996 r. jako okresu sprawowania opieki nad dziećmi przekraczającego długość przewidzianą w art. 7 ust. 5 ustawy emerytalnej.

W oparciu o powyższą decyzję, w dniu 8 września 2021 r. organ rentowy wydał decyzję, w której na podstawie art. 24 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. 2021 r., poz. 291 ze zm.) przyznał ubezpieczonej emeryturę od dnia (...), tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego. Wysokość emerytury obliczona została na kwotę 2 886,74 zł brutto miesięcznie. Wypłata emerytury została zawieszona z uwagi na kontynuowania przez ubezpieczoną zatrudnienia.

W dniu 28 września 2021 r. ubezpieczona wystąpiła do organu rentowego z wnioskiem o podjęcie wypłaty emerytury w związku z rozwiązaniem stosunku pracy. Do wniosku tego załączyła świadectwo pracy z dnia 27 września 2021 r. wystawione przez (...) spółkę z o.o. w W. za okres zatrudnienia od dnia 1 maja 2014 r. do dnia 27 września 2021 r. oraz zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu z dnia 27 września 2021 r. wystawione przez (...) spółkę z o.o. w W..

Po rozpoznaniu tego ostatniego wniosku organ rentowy zaskarżoną decyzją z dnia 4 października 2021 r. odmówił T. F. przeliczenia kapitału początkowego, podnosząc przy tym, że przedłożone dowody nie powodują zmiany wysokości kapitału początkowego.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dowodów z dokumentów zgromadzonych w aktach emerytalnych ubezpieczonej, które zaliczył w poczet wiarygodnego materiału dowodowego. Dokumenty te nie były kwestionowane przez żadną ze stron, jak również nie budziły zastrzeżeń Sądu I instancji co do swojej prawdziwości.

Sąd Okręgowy dalej wskazał, że zgodnie z art. 174 ust. 1, 2 i 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, kapitał początkowy ustala się na zasadach określonych w art. 53, z uwzględnieniem ust. 2-12. Przy ustalaniu kapitału początkowego przyjmuje się przebyte przed dniem wejścia w życie ustawy emerytalnej:

1/ okresy składkowe, o których mowa w art. 6;

2/ okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 5;

3/ okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 1-3 i 6-12, w wymiarze nie większym niż określony w art. 5 ust. 2. Podstawę wymiaru kapitału początkowego ustala się na zasadach określonych w art. 15, 16, 17 ust. 1 i 3 oraz art. 18, z tym że okres kolejnych 10 lat kalendarzowych ustala się z okresu przed dniem 1 stycznia 1999 r.

Stosownie do art. 15 ust. 1 ustawy emerytalnej podstawę wymiaru emerytury i renty (odpowiednio kapitału początkowego) stanowi ustalona w sposób określony w ust. 4 i 5 tego artykułu przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe lub na ubezpieczenie społeczne na podstawie przepisów prawa polskiego w okresie kolejnych 10 lat kalendarzowych, wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę lub rentę, przy czym zgodnie z art. 15 ust. 4 ustawy emerytalnej, w celu ustalenia podstawy wymiaru świadczenia (odpowiednio kapitału początkowego) oblicza się sumę kwot podstaw wymiaru składek i kwot, o których mowa w ust. 3 (wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy oraz zasiłki) w okresie każdego roku z wybranych lat kalendarzowych, dalej oblicza się stosunek każdej z tych sum kwot do rocznej kwoty przeciętnego wynagrodzenia ogłoszonej za dany rok kalendarzowy wyrażając go w procentach, z zaokrągleniem do setnych części procentu, a następnie oblicza się średnią arytmetyczną tych procentów, która stanowi wskaźnik wysokości podstawy wymiaru świadczenia (odpowiednio kapitału początkowego).

W sprawie niniejszej spór dotyczył tego, czy zaskarżoną decyzją z dnia 4 października 2021 r. organ rentowy zasadnie odmówił T. F. prawa do przeliczenia kapitału początkowego. Kapitał ten został ponownie obliczony w decyzji z dnia 3 września 2021 r. Do obliczenia wskaźnika wysokości wymiaru kapitału początkowego przyjęto podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z 10 lat kalendarzowych – od 1984r. do 1998r. (lata 1986, 1989, 1990, 1994 i 1995, w których ubezpieczona korzystała z urlopu wychowawczego zostały wyłączone), a tak ustalony wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego wyniósł 63,04%.

W odwołaniu od obecnie zaskarżonej decyzji z dnia 4 października 2021 r., którą organ rentowy odmówił T. F. prawa do ponownego ustalenia wysokości kapitału początkowego, ubezpieczona domagała się obliczenia wskaźnika podstawy wymiaru kapitału początkowego z 10 lat kalendarzowych przypadających w okresie od 1983 r. do 1997 r. oraz uwzględnienia całości okresów urlopu wychowawczego. Odnosząc się w pierwszej kolejności do roszczenia ubezpieczonej o zaliczenie do okresów nieskładkowych okresów niewykonywania przez nią pracy z powodu sprawowania opieki nad dziećmi, Sąd Okręgowy wskazał, że przy obliczeniu wysokości kapitału początkowego wnioskodawczyni organ rentowy uwzględnił maksymalną ilość, tj. 6 lat przebywania przez nią na urlopiach wychowawczych. Okres sprawowania przez ubezpieczoną opieki nad dziećmi od dnia 3 stycznia 1995 r. do dnia 25 października 1996 r. nie mógł zostać przez organ rentowy uwzględniony, gdyż przekracza długość przewidzianą w art. 7 ust. 5 ustawy emerytalnej. Sąd I instancji zaznaczył, że na etapie postępowania sądowego T. F. nie zgłaszała zarzutów w tym zakresie. Stwierdziła, że organ rentowy nie przyjął najkorzystniejszych lat do obliczenia kapitału początkowego. Domagała się obliczenia wskaźnika podstawy wymiaru kapitału początkowego z 10 lat kalendarzowych wybranych z okresu od 1983 r. do 1997 r., w których osiągała zarobki, a nie jak wyliczył organ rentowy z lat przypadających w okresie od 1984 r. do 1998 r. Zdaniem ubezpieczonej, przy obliczaniu wysokości wskaźnika podstawy wymiaru kapitału początkowego powinien zostać uwzględniony rok 1983, ponieważ w tym roku otrzymywała ona zarobki, a nie powinien być brany pod uwagę rok 1996, ponieważ wówczas osiągała niskie przychody.

Analizując okoliczności niniejszej sprawy Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że roszczenie ubezpieczonej o przyjęcie do obliczenia kapitału początkowego podanego przez nią sposobu nie może być uwzględnione. Z ustaleń dokonanych w oparciu o dokumentację zgromadzoną w aktach emerytalnych ubezpieczonej, w szczególności zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu (...) za lata 1982-1996 z dnia 22 czerwca 2004 r. (k. 5 akt dot. ustalenia kapitału początkowego), załącznik do decyzji o ponownym ustaleniu kapitału początkowego z dnia 18 marca 2021 r. w postaci obliczenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego (k. 40-42 akt dot. kapitału początkowego) wynika, że wynagrodzenie ubezpieczonej za rok 1983 w kwocie sprzed denominacji wynosiło 136 712 zł (po denominacji wynosiło 13,67 zł), a wynagrodzenie za rok 1996 w kwocie po denominacji wynosi 1 430,92 zł. Powyższe pokazuje, że wynagrodzenie ubezpieczonej za rok 1996 przyjęte przez organ rentowy do obliczenia kapitału

początkowego w kwocie po denominacji 1 430,92 zł jest wyższe niż wynagrodzenie ubezpieczonej za rok 1983 w kwocie sprzed denominacji 136 712 zł.

W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że organ rentowy obliczył kapitał początkowy ubezpieczonej według najkorzystniejszego wariantu, z uwzględnieniem wskaźnika wysokości z 10 lat kalendarzowych z okresu od 1984 r. do 1998 r. Za lata 1984-1993 organ rentowy przyjął wynagrodzenia ubezpieczonej w kwotach sprzed denominacji, tj. za rok 1984 – 144 837 zł, za rok 1985 – 120 737 zł, za rok 1987 – 123 613 zł, za rok 1988 – 119 878 zł, za rok 1991 – 7 221 439 zł, za rok 1992 – 21 338 018 zł, za rok 1993 – 20 903 600 zł, natomiast za lata 1996-1998 w kwotach po denominacji, tj. za rok 1996 – 1 430,92 zł, za rok 1997 – 10 285,78 zł, za rok 1998 – 11 657 zł. Przedłożone w toku postępowania sądowego dokumenty w postaci dwóch kart wynagrodzeń za rok 1983 i kserokopii legitymacji ubezpieczeniowej pozostają bez wpływu na wysokość wskaźnika z 10 lat kalendarzowych z okresu od 1984 r. do 1998 r., gdyż podają wartości, które były znane organowi rentowemu z wcześniej przedłożonych dokumentów, w tym zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu (...) za lata 1982-1996 z dnia 22 czerwca 2004 r.

Mając to wszystko na uwadze, Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., oddalił odwołanie.

Apelację od tego wyroku wniosła ubezpieczona T. F.. Zaskarżając wyrok Sądu I instancji w całości, apelantka zarzuciła mu:

1/ naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie:

a/ art. 7 pkt 5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez jego błędną wykładnię prowadzącą do przyjęcia, że ustawa wskazuje okres sześcioletni jako maksymalny, możliwy do zaliczenia jako nieskładkowy i w konsekwencji nieuznanie przez organ rentowy okresu urlopu wychowawczego od dnia 3 stycznia 1995 r. do dnia 25 października 1996 r.;

b/ art. 174 ust. 3 w związku z art. 15 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przez przyjęcie do obliczenia kapitału początkowego mniej korzystnego roku z okresów składkowych – 1996 r. zamiast 1983 r.;

2/ naruszenie przepisów postępowania, a mianowicie art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego oraz jego błędną ocenę dokonaną z przekroczeniem granic swobodnej oceny dowodów oraz doświadczenia życiowego, w szczególności w zakresie oceny korzyści płynącej dla ubezpieczonej z zaliczenia przy obliczaniu kapitału początkowego roku 1983.

W konsekwencji tych zarzutów apelantka wnosiła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie odwołania i ponowne przeliczenie kapitału początkowego zgodnie z żądaniem ubezpieczonej.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja częściowo zasługiwała na uwzględnienie.

Zarzuty obrazu przepisów art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c. oraz art. 174 ust. 3 w związku z art. 15 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. 2022 r., poz. 504 ze zm.) należało uznać za trafne. W zaskarżonym wyroku, a wcześniej w decyzji pozwanego organu rentowego z dnia 4 października 2021 r., wadliwie zostało przyjęte, że obliczenia wysokości kapitału początkowego T. F. należało dokonać z zastosowaniem jej wynagrodzenia za pracę za 1996 r., jako korzystniejszego dla apelantki. Przyjęcie do obliczenia wysokości kapitału początkowego wynagrodzenia za pracę wnioskodawczyni za 1996 r., zamiast wynagrodzenia za 1983 r. niewątpliwie nastąpiło z obrazą powołanych ostatnio przepisów. Stosownie do art. 174 ust. 3 w związku z art. 15 ust. 4 ustawy emerytalnej podstawę wymiaru kapitału początkowego ustala się w ten sposób, że oblicza się sumę kwot podstaw wymiaru składek i kwot, o których mowa w art. 15 ust. 3 tej ustawy (wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy oraz wymienione tam zasiłki), w okresie każdego roku z wybranych

przez zainteresowanego lat kalendarzowych (art. 15 ust. 4 pkt 1), a następnie oblicza się stosunek każdej z tych sum do rocznej kwoty przeciętnego wynagrodzenia ogłoszonej za dany rok kalendarzowy, wyrażając go w procentach, z zaokrągleniem do setnych części procentu (art. 15 ust. 4 pkt 2). Uwadze Sądu Okręgowego uszło, że pozwany organ rentowy nieprawidłowo ustalił stosunek sumy kwot podstaw wymiaru składek za 1996 r. do rocznej kwoty przeciętnego wynagrodzenia ogłoszonej za ten rok. Organ rentowy przyjął, że ten stosunek wyniósł 54,64%, co niewątpliwie było następstwem błędu rachunkowego, gdyż stosunek wynagrodzenia wnioskodawczyni stanowiącego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne w 1996 r. (1 430,92 zł) do rocznej kwoty przeciętnego wynagrodzenia ogłoszonej za ten rok kalendarzowy (10 476 zł) wyniósł 13,66%, a nie jak przyjął ZUS – 54,64%.

Bezsporne w sprawie niniejszej było, że suma kwot wynagrodzenia za pracę ubezpieczonej stanowiących podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne w 1983 r. wyniosła 136 712 zł. Z kolei roczna kwota przeciętnego wynagrodzenia ogłoszona za 1983 r. wynosiła 173 700 zł. Stosunek tych kwot wyniósł więc 78,71% ($136\ 712 \div 173\ 700$) i był znacznie wyższy (korzystniejszy dla ubezpieczonej) od w/w stosunku takich kwot za 1996 r., który wyniósł 13,66%. W związku z tym należało przy ponownym ustalaniu wysokości kapitału początkowego T. F. uwzględnić sumę kwot jej rocznego wynagrodzenia za pracę za 1983 r. odpowiadającą kwocie 136 712 zł, zamiast uwzględnionej w zaskarżonej decyzji sumy kwot jej rocznego wynagrodzenia za 1996 r. odpowiadającej kwocie 1 430,92 zł. Zaskarżony wyrok i poprzedzająca go decyzja organu rentowego podlegały zatem zmianie poprzez zobowiązanie organu rentowego do ponownego ustalenia wysokości kapitału początkowego T. F. z uwzględnieniem przy tym jej wynagrodzenia za pracę za 1983 r. w kwocie 136 712 zł, zamiast przyjętego w zaskarżonej decyzji wynagrodzenia za pracę za 1996 r. w kwocie 1 430,92 zł, czemu Sąd Apelacyjny dał wyraz w pkt I sentencji wyroku.

Całkowicie chybiony jest natomiast zarzut naruszenia art. 7 pkt 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Przepis ten, jak trafnie przyjął Sąd I instancji, określa maksymalną długość (6 lat) okresu urlopu wychowawczego lub innych urlopów albo okresów niewykonywania pracy z powodu opieki nad dzieckiem, które są uznawane za okresy nieskładkowe. Wskazany przez apelantkę okres opieki nad dziećmi od dnia 3 stycznia 1995 r. do dnia 25 października 1996 r. nie mógł być zaliczony do okresów nieskładkowych, ponieważ przekracza maksymalną, wynoszącą 6 lat, długość okresu nad dziećmi, określoną w art. 7 pkt 5 lit. „a” ustawy emerytalnej. Wnioskodawczyni nie wykazała, że sporny okres urlopu wychowawczego od dnia 3 stycznia 1995 r. do dnia 25 października 1996 r. został jej udzielony z powodu opieki nad dzieckiem, na które ze względu na jego stan fizyczny, psychiczny lub psychofizyczny przysługiwał jej zasiłek pielęgnacyjny. Tragiczna śmierć męża ubezpieczonej w (...), bez wykazania przy tym przysługiwania zasiłku pielęgnacyjnego ze względu na stan zdrowia dziecka, na które udzielono jej urlopu wychowawczego, nie jest zdarzeniem uzasadniającym zastosowanie przepisu art. 7 ust. 5 lit. „b” ustawy emerytalnej.

Apelacja wnioskodawczyni we wskazanym ostatnio zakresie, tj. dotyczącym zaliczenia do okresów nieskładkowych okresu opieki nad dziećmi od dnia 3 stycznia 1995 r. do dnia 25 października 1996 r., jako bezzasadna podlegała oddaleniu, czemu Sąd Apelacyjny dał wyraz w pkt II sentencji wyroku.

Z przedstawionych wyżej względów Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. (w części uwzględniającej apelację) oraz art. 385 k.p.c. (w pozostałym zakresie) orzekł jak w sentencji.